

**როგორ გამოვიყენოთ არასამეწარმეო
(არაკომერციული) იურიდიული პირების
ბუღალტრული აღრიცხვის
ანგარიშთა გეგმა**

**ლევან ბერიძე, ლეონიძის მეცნიერებათა
დოქტორი, პროფესორი**

რამდენიმე წელია, საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისად, ქვეყანაში ფუნქციონირებენ არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირები. მათი საბუღალტრო აღრიცხვა-ანგარიშების საკითხებზე ეკონომიკურ ლიტერატურასა და სახელმძღვანელოებში არაფერია ნათქვამი.

ცნობილია, რომ ცალკეული სამეურნეო სუბიექტები, მაგალითად, საბიუჯეტო ორგანიზაციები, საჯარო სამართლის იურიდიული პირები, ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოები, არასამეწარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირები თავიანთი საქმიანობის სპეციფიკით გამოირჩევიან.

არასამეწარმეო იურიდიულ პირთა საქმიანობის თავისებურება იმაში მდგომარეობს, რომ მათი ძირითადი მიზანი არ არის მოგების მიღება. ისინი სახელმწიფო ან ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების მიერ განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად შექმნილი ორგანიზაციული წარმონაქმნებია. თუმცა, მათ სამეწარმეო საქმიანობისა და შესაბამისად მოგების მიღების უფლებაც აქვთ. სწორედ ამ თავისებურებათა გამო, არასამეწარმეო იურიდიული პირებისათვის შემოღებულია შესაბამისი ანგარიშთა გეგმა.

არასამეწარმეო იურიდიული პირების (აიპ-ის) ბუღალტრული აღრიცხვის სტანდარტში მითითებულია, რომ **იგი შემუშავებულია ისეთი არასამეწარმეო იურიდიული პირებისათვის, რომლებიც არ ეწევიან სამეწარმეო საქმიანობას.** იქვე აღნიშნულია, რომ არასამეწარმეო იურიდიული პირები, რომლებიც თავიანთ ძირითად საქმიანობასთან ერთად ახორციელებენ სამეურნეო ფუნქციებს, ბუღალტრულ აღრიცხვაში ამ სტანდარტთან ერთად იყენებენ ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტებს (ბასს). ამასთან, აღსანიშნავია, რომ, **თუ აიპ-ის ბუღალტრული აღრიცხვის სტანდარტი ვერ უზრუნველყოფს ამა თუ იმ სააღრიცხვო ობიექტის მიმართ მოთხოვნას, მაშინ, გამოყენებული უნდა იქნეს ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტები.**

აიპ-ის ბუღალტრული აღრიცხვის სტანდარტსა და ბუღალტრული აღრიცხვის ანგარიშთა გეგმაზე დაყრდნობით, არასამეწარმეო და სამეწარმეო საქმიანობის აღრიცხვის უნიფიცირების მიზნით, შესაძლებელია გამოვიყენოთ ჩვენს მიერ შემუშავებული ქვემოთ მოცემული მოდიფიცირებული ბუღალტრული აღრიცხვის ანგარიშთა გეგმა.

აქტივები

1. მიმდინარე აქტივები

11	ფული სალაროში	13	მოკლევადიანი ინვესტიციები
1110	ეროვნული ვალუტა სალაროში	1310	მოკლევადიანი ინვესტიციები
1120	უცხოური ვალუტა სალაროში		
12	ფული საბანკო ანგარიშებზე	14.	მოკლევადიანი მოთხოვნები
1210	ეროვნული ვალუტა ბანკში	1410	მოთხოვნები მიწოდებიდან და მომსახურებიდან
1220	უცხოური ვალუტა ბანკში	1420	მოთხოვნები პერსონალის მიმართ
		1430	გადახდილი ავანსები
		1440	მოთხოვნები ორგანიზაციის წევრების მიმართ
		1450	მოთხოვნები დონორების მიმართ

- 1460 გადახდილი დღგ
1490 სხვა მოკლევადიანი მოთხოვნები

ვალდებულებები

- 16 მატერიალური მარაგი**
1610 ნედლეული და მასალები
1620 მცირეფასიანი და სწრაფცვეთადი საგნები
1630 საქონელი
1640 მზა პროდუქცია
1650 სხვა მატერიალური მარაგები

- 17 წინასწარ გაწეული ხარჯები**
1710 წინასწარ გადახდილი საიჯარო ქირა
1720 სხვა წინასწარ გაწეული ხარჯი

- 18 დარიცხული მოთხოვნები**
1810 მისაღები დივიდენდები
1820 მისაღები პროცენტები
1890 სხვა დარიცხული მოთხოვნები

- 19 სხვა მიმდინარე აქტივები**
1910 სხვა დარიცხული მოთხოვნები

2. გრძელვადიანი აქტივები

- 21 ძირითადი საშუალებები**
2110 მიწის ნაკვეთები
2120 შენობა-ნაგებობები
2130 ოფისის აღჭურვილობა
2140 სატრანსპორტო საშუალებები
2150 დაუმთავრებელი მშენებლობა
2160 სხვა ძირითადი საშუალებები
2190 იჯარით აღებული ქონების კეთილმოწყობა

- 22 ძირითადი საშუალებების ცვეთა**
2210 შენობა-ნაგებობების ცვეთა
2220 ოფისის აღჭურვილობის ცვეთა
2230 ავეჯისა და სხვა ინვენტარის ცვეთა
2240 სატრანსპორტო საშუალებების ცვეთა
2290 იჯარით აღებული ქონების კეთილმოწყობის ცვეთა

- 22 გრძელვადიანი მოთხოვნები**
2310 ფინანსურ იჯარასთან დაკავშირებული მოთხოვნები
2390 სხვა გრძელვადიანი მოთხოვნები

- 23 გრძელვადიანი ინვესტიციები**
2410 მონაწილეობა სხვა საზოგადოებაში
2490 სხვა გრძელვადიანი ინვესტიციები

- 25 არამატერიალური აქტივები**
2510 არამატერიალური აქტივები
2520 არამატერიალური აქტივების ცვეთა

3. მიმდინარე ვალდებულებები

- 31 მოკლევადიანი ვალდებულებები**
3110 მიწოდებიდან წარმოქმნილი ვალდებულებები
3120 გადასახდელი ხელფასები
3130 საიჯარო გადასახდელები
3140 ვალდებულებები პერსონალის წინაშე
3150 ვალდებულებები დონორების წინაშე
3190 სხვა მოკლევადიანი ვალდებულებები

- 32 მოკლევადიანი სესხები**
3210 მოკლევადიანი სესხები
3220 გრძელვადიანი სესხების მიმდინარე ნაწილი

- 33 საგადასახადო ვალდებულებები**
3310 გადასახდელი საშემოსავლო გადასახადი
3330 გადასახდელი დღგ
3340 გადასახდელი მოგების გადასახადი
3350 გადასახდელი ქონების გადასახადი
3390 სხვა საგადასახადო ვალდებულებები

- 34 დარიცხული ვალდებულებები**
3410 გადასახდელი პროცენტები
3490 სხვა დარიცხული ვალდებულებები

4. გრძელვადიანი ვალდებულებები

- 41 გრძელვადიანი ვალდებულებები**
4110 გრძელვადიანი სესხები
4120 ვალდებულებები ფინანსურ იჯარაზე

- 42 ანარიცხები**
4210 საპენსიო უზრუნველყოფის ანარიცხები
4220 სხვა ანარიცხები

- 43 სხვა გრძელვადიანი ვალდებულებები**
4310 განსაკუთრებული სანევრო შენატანები
4320 სხვა გრძელვადიანი ვალდებულებები

5. ფონდები

- 51 შეუზღუდავი ფონდი**
5110 დაგროვილი საერთო ფონდი
5120 საანგარიშო პერიოდის საქმიანობის შედეგი
5130 დაგროვილი შემოსავლების ნამეტი
5140 დაგროვილი დეფიციტი
5150 მოგება-ზარალი სამენარმო საქმიანობიდან
5160 გაუნაწილებელი მოგება
5170 დაუფარავი ზარალი

52 დროებით შეზღუდული ფონდი
 5210 ფულადი ფონდი
 5220 გრძელვადიანი აქტივების ფონდი
 5230 მოკლევადიანი აქტივების ფონდი
 5240 პროექტების მხარდაჭერის ფონდი

53 მუდმივად შეზღუდული ფონდი
 5310 ფულადი ფონდი
 5320 გრძელვადიანი აქტივების ფონდი

შემოსავლები და ხარჯები

6. შემოსავლები

61 საოპერაციო შემოსავლები
 6110 სანეწრო შენატანები
 6120 შემოწირულობები
 6130 ათვისებული გრანტები
 6140 შემოსავალი რეალიზაციიდან
 6150 მომავალი პერიოდის შემოსავლები
 6190 სხვა საოპერაციო შემოსავლები

7. ხარჯები

71 საოპერაციო ხარჯები
 7110 ძირითად საქმიანობასთან

დაკავშირებული ხარჯები
 7120 სამეწარმეო საქმიანობასთან
 დაკავშირებული ხარჯები
 7190 სხვა საოპერაციო ხარჯები

72 საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები
 7210 ძირითად საქმიანობასთან დაკავშირებული
 საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები
 7220 სამეწარმეო საქმიანობასთან
 დაკავშირებული საერთო და
 ადმინისტრაციული ხარჯები
 7290 სხვა საერთო ხარჯები

73 არასაოპერაციო ხარჯები
 7310 საპროცენტო ხარჯები
 7320 არასაოპერაციო ზარალი
 7390 სხვა არასაოპერაციო ხარჯები

8. განსაკუთრებული შემოსავლები და ხარჯები

81 განსაკუთრებული შემოსავლები და ხარჯები
 8110 განსაკუთრებული შემოსავლები
 8120 განსაკუთრებული ხარჯები

წარმოდგენილ ანგარიშთა გეგმა რვა განაყოფისაგან შედგება. ესენია: მიმდინარე აქტივები, გრძელვადიანი აქტივები, მიმდინარე ვალდებულებები, გრძელვადიანი ვალდებულებები, ფონდები, შემოსავლები, ხარჯები, განსაკუთრებული შემოსავლები და ხარჯები. როგორც ვხედავთ, აქტივებისა და ვალდებულებების პერიოდიზაცია (მოკლევადიანად და გრძელვადიანად) ბასს-ების ანალოგიურადაა წარმოდგენილი.

მოცემულ ანგარიშთა გეგმის სპეციფიკას წარმოადგენს მასში ისეთი განაყოფის და შესაბამისად, ბუღალტრული ანგარიშების არსებობა, როგორიცაა: ფონდები, მაგალითად, ანგარიში 5110 „დაგროვილი ფონდი“- განკუთვნილია ისეთი სახსრების აღსარიცხავად, რომელიც არასამეწარმეო იურიდიულმა პირმა მიიღო გრანტის სახით, თავისი ძირითადი ფუნქციის განსახორციელებლად. ანგარიში 5120 „საანგარიშო პერიოდის საქმიანობის შედეგი“ გვიჩვენებს აიპ-ის საქმიანობის შედეგს. ეს შედეგი შეიძლება იყოს შემოსავლების გადამეტება ხარჯებზე ან ხარჯების გადამეტება შემოსავლებზე, თუმცა ძირითადი საქმიანობის განხორციელების შემთხვევაში ეს არ იქნება მოგება ან ზარალი. მოგება-ზარალის აღსარიცხავად შემოღებულია ანგარიში 5150 „მოგება-ზარალი სამეწარმეო საქმიანობიდან“, ანუ ეს ანგარიში გამოყენებული იქნება იმ შემთხვევაში, როდესაც არასამეწარმეო იურიდიული პირი სამეწარმეო საქმიანობას ეწევა და შესაბამისად, ამ საქმიანობიდან მიღებულ ფინანსურ შედეგებს განსაზღვრავს.

ანგარიში 52 – „დროებით შეზღუდული ფონდი“ მოიცავს ისეთ ანგარიშებს როგორიცაა: 5210 „ფულადი ფონდი“, 5220 „გრძელვადიანი აქტივების ფონდი“, 5240 „პროექტების მხარდაჭერის ფონდი“. აიპ-ის შემოსავლების ამსახველი ანგარიშები დაყოფილია „საოპერაციო შემოსავლებად“ და „სხვა შემოსავლებად“. საოპერაციო შემოსავლებს მიეკუთვნება ისეთი ანგარიშები, როგორიცაა: 6110 „სანეწრო შენატანები“, 6120 „შემოწირულობები“. რაც შეეხება 6130 ანგარიშს – „ათვისებული გრანტები“, მასზე აღირიცხება უკვე გამოყენებული გრანტები. ხარჯების ანგარიშები 3 განაყოფის სახით არის წარმოდგენილი. როგორიცაა: „საოპერაციო ხარჯები“, „საერთო და ადმინისტრაციული ხარჯები“ და „არასაოპერაციო ხარჯები“. ცალკე განაყოფის სახით არის წარმოდგენილი „განსაკუთრებული შემოსავლები და ხარჯები“.

ბუღალტრული აღნიშვნა

57

განვიხილოთ რამდენიმე სამეურნეო ოპერაცია და შევადგინოთ ბუღალტრული გატარებები:
მაგალითი. არასამეწარმეო იურიდიული პირის ბალანსი 200-X წლის 1 იანვრისათვის შემდეგ სუ-
რათს იძლევა:

აქტივები	ფონდები და ვალდებულებები
სალარო (1110)-----1000 ფული ბანკში(1210)-----43000 მოთხოვნები მიწოდებიდან (1410)—14500 ნედლეული და მასალები (1610)-----24000 სამენ. საქმ. დაკავშ. ხარჯ. (7120) 22000 მზა პროდუქცია(1640)-----15000 მცირეფასიანი საგნები(1620)-----13000 ძირითადი საშუალებები(2100)-----155000	მოკლევადიანი სესხები (3210)-----10000 გადასახდელი ხელფასები (3120)-----19700 ვალდებულებები მიწოდებიდან (3110)---11300 დაგროვილი საერთო ფონდი (5110)-----172400 გაუნაწილებელი მოგება (5160)-----20500 ძირითადი საშუალებების ცვეთა (2200)--53600
სულ აქტივები 287500	სულ ფონდები და ვალდებულებები 287500

საანგარიშო პერიოდში არასამეწარმეო იურიდიული პირის მიერ განხორციელებულია შემდეგი ოპერაციები:

1. წარმოებას გადაეცა ნედლეული და მასალები	6000	
დებეტი 7120 „სამეწარმეო საქმიანობასთან დაკავშირ. ხარჯები“	6000	
კრედიტი 1610 „ნედლეული და მასალები“		6000
2. გამოტანილია ბანკიდან სალაროში	20000	
დებეტი 1110 „ეროვნული ვალუტა სალაროში“	20000	
კრედიტი 1210 „ეროვნული ვალუტა ბანკში“	20000	
3. საამქროდან მიღებულია სანყობში მზა პროდუქცია	9000	
დებეტი 1640 „მზა პროდუქცია“	9000	
კრედიტი 7120 „სამეწარმეო საქმიანობასთან დაკავშირ. ხარჯები“		9000
4. გაეგზავნა მყიდველებს მზა პროდუქცია გასაყიდი ფასებით	20000	
ამ პროდუქციის ფაქტიური თვითღირებულება შეადგენდა	12500	
დებეტი 1410 „მოთხოვნები მიწოდებიდან“	20000	
კრედიტი 6140 „შემოსავლები რეალიზაციიდან“		20000
5. მიღებულია მიმწოდებლებისაგან მასალები 18000		
დებეტი 1610 „ნედლეული და მასალები“	18000	
კრედიტი 3110 „ვალდებულებები მიწოდებიდან“		18000
6 ჩარიცხულია ანგარიშსწორების ანგარიშზე ბანკის სესხი	15000	
დებეტი 1210 „ფული ბანკში“	15000	
კრედიტი 3210 „მოკლევადიანი სესხები“		15000
7. დაუკავდათ მუშა-მოსამსახურეებს საშემოსავლო გადასახადი	2360	
დებეტი 3120 „გადასახდელი ხელფასები“	2360	
კრედიტი 3310 „გადასახდელი საშემოსავლო გადასახადი“		2360
8. გაცემულია მუშა-მოსამსახურეებზე ხელფასი	17340	
დებეტი 3120 „გადასახდელი ხელფასები“	17340	
კრედიტი 1110 „ეროვნული ვალუტა სალაროში“		17340

№ 3

2008

9. გადარიცხულია მიმწოდებლებზე მასალების ღირებულება	25000	
დებეტი 3110 „ვალდებულებები მიწოდებიდან“	25000	
კრედიტი 1210 „ეროვნული ვალუტა ბანკში“		25000
10. ჩამოიწერა ხარჯებში მცირეფასიანი საგნები	1000	
დებეტი 7120 „სამეწარმეო საქმიანობასთან დაკავშირ. ხარჯები“	1000	
კრედიტი 1620 „მცირეფასიანი საგნები“		1000
11. მიღებულია უსასყიდლოდ ავტომანქანა	2000	
დებეტი 2100 „ძირითადი საშუალებები“		2000
კრედიტი 5220 „გრძელვადიანი აქტივების ფონდი“	2000	
12. ინვენტარიზაციის შედეგად აღმოჩენილია	3000	
ლარის მასალების დანაკლისი		
დებეტი 1420 „მოთხოვნები პერსონალის მიმართ“	3000	
კრედიტი 1610 „ნედლეული და მასალები“		3000
13. მიმწოდებელმა აიპ-ის გადახდევინა ჯარიმა	500	
დებეტი 7320 „არასაოპერაციო ზარალი“	500	
კრედიტი 1210 „ეროვნული ვალუტა ბანკში“		500
14. დაიხურა არასაოპერაციო ზარალის ანგარიში	500	
დებეტი 5150 „მოგება-ზარალი სამეწარმეო საქმიანობიდან“	500	
კრედიტი 7320 „არასაოპერაციო ზარალი“		500
15. დარიცხულია მოხმარებული ელექტროენერგიის ღირებულება	1500	
დებეტი 7120 „სამეწარმეო საქმიანობასთან დაკავშირ. ხარჯები“	1500	
კრედიტი 3110 „ვალდებულებები მიწოდებიდან“		1500
16. დარიცხულია ძირითადი საშუალებების ცვეთა	10000	
დებეტი 7120 „სამეწარმეო საქმიანობასთან დაკავშირ. ხარჯები“	10000	
კრედიტი 2200 „ძირითადი საშუალებების ცვეთა“		10000
17. ჩამოწერილია გაგზავნილი პროდუქცია ფაქტიური		
თვითღირებულებით	12500	
დებეტი 5150 „მოგება-ზარალი სამეწარმეო საქმიანობიდან“	12500	
კრედიტი 1640 „მზა პროდუქცია“		12500
18. დაიხურა შემოსავლების (რეალიზაციის) ანგარიში	20000	
დებეტი 6140 „შემოსავლი რეალიზაციიდან“	20000	
კრედიტი 5150 „მოგება-ზარალი სამეწარმეო საქმიანობიდან“		20000
19. დარიცხულია მოგების გადასახადი	1400 ლარი (7000-ის 20%)	
დებეტი 5150 „მოგება-ზარალი სამეწარმეო საქმიანობიდან“	1400	
კრედიტი 3340 „გადასახდელი მოგების გადასახადი“		1400
20. სალაროდან გაცემულია სამივლინებო თანხა	800	
დებეტი 1420 „მოთხოვნები პერსონალის მიმართ“	800	
კრედიტი 1110 „ეროვნული ვალუტა სალაროში“		800
21. საანგარიშო პერიოდის წმინდა მოგება 5600 ლარი, რომელიც დარჩა არასამეწარმეო იურიდი-		
ული პირის განკარგულებაში, გადატანილი იქნა „გაუნაწილებელი მოგების ანგარიშზე“		
დებეტი 5150 „მოგება-ზარალი სამეწარმეო საქმიანობიდან“	5600	
კრედიტი 5160 „გაუნაწილებელი მოგება“		5600
არასამეწარმეო იურიდიულ პირთა საფინანსო-სამეურნეო საქმიანობის ბუღალტრული აღრიცხვის ცალკეულ საკითხებს განვიხილავთ მომდევნო სტატიებში.		